

सिद्धान्तकौमुदी - 2

(अव्ययीभावात् समासाश्रयविध्यन्तो भागः)

Programme(s) in which it is offered: BA Sanskrit

Course Category: Elective	Schedule of Offering: Even
Course Credit Structure: 6	Course Code: SKT3124
Total Number of Hours: 6	Contact Hours Per Week:
Lecture: 5	Tutorial: 1
Practical: 0	Medium of Instruction: Sanskrit
Date of Revision:	Skill Focus: Employability
Short Name of the Course: Vyakaranam 1	Course Stream (Only for Minor Courses):
Grading Method: Regular	Repeatable: Credit
Course Level: Intermediate	

Course Description

This course is offered as an elective paper for BA Sanskrit students. In this course the students will learn the compound formation procedure in detail.

Course Introduction

व्याकरणशास्त्रं सर्वशास्त्रोपकारकम् इति तत्त्वं सुदृढीकुर्वन्चिन्मयविश्वविद्यापीठं स्नातकस्तरे व्याकरणशास्त्रबोधनमत्यावश्यकमिति कृत्वा प्रधानपत्रत्वेन तद्बोधयति । व्याकरणशास्त्रस्य प्रतिपाद्येषु अंशेषु शब्दसिद्धिप्रक्रिया प्रधानभूता वर्तते । एकस्य शब्दस्य सिद्धौ अष्टाध्याय्याः विभिन्नेभ्यः स्थानेभ्यः सूत्राणि आदाय तेषु तेषु प्रसङ्गेषु कार्याणि करणीयानि भवन्ति । सैषा दुर्गमा शब्दसिद्धिप्रक्रिया प्रक्रियाप्रधानैः सिद्धान्तकौमुद्यादिभिः ग्रन्थैः सरलीकृता ।

इमां पद्धतिम् आश्रित्य अमुष्मिन् पाठ्यक्रमे अव्ययीभावात् समासाश्रयविध्यन्तो भागः पाठयिष्यते । अयं पाठ्यक्रमः प्राधान्येन वैयाकरणसिद्धान्तकौमुद्याधारेण प्रवर्तते।

Course Objective

अस्मिन् पाठ्यक्रमे बुबोधयिषिता अंशाः -

- समासानां समासप्रक्रियायाः च दृढं परिचयं प्राप्य समस्तपदानां निष्पादने सामर्थ्यवन्तो भवन्ति
- समस्तपदानां विग्रहवाक्यस्य, पदानां समासस्य च प्राप्तिः कथमिति अभ्यासैः दृढीकरणम्

- शास्त्रीयायाः समासप्रक्रियायाः बोधनम्
- समासेषु पूर्वोत्तरपदयोः विकाराणाम् अवगमः
- विविधैः शास्त्रीयैः काव्योक्तैः लौकिकैश्च उदाहरणैः अभ्यासः

Course Outcome

अनेन क्रमेण अधीत्य छात्राः -

1. समस्तपदानाम् विग्रहज्ञानपुरःसरम् अर्थवर्णनसामर्थ्यम् सम्पादयेयुः
2. समासानां ज्ञानमवाप्य अन्यासु भाषासु अनुप्रयोगं कर्तुं सामर्थ्यं सम्पादयिष्यन्ति।

PO-CO Mapping

PO-CO Mapping Matrix

CO/PO Mapping	PO1	PO2	PO3	PO4	PO5	PO6
CO1	✓	✓	✓			
CO2	✓	✓	✓			
CO3	✓	✓	✓			
CO4	✓	✓	✓			

Prerequisites

- सन्धिकारकाणां ज्ञानम् आवश्यकम्

Pedagogy

The teaching methods used in this course will be a combination of primarily text based lectures. In class discussions, student presentations based on some related work will supplement the learning process.

Suggested Readings:

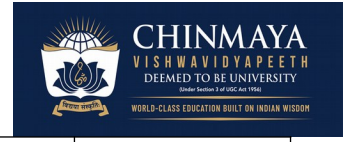
- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (द्वितीयो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 1 - 273

Evaluation Pattern

Evaluation Matrix

	Component Type	Weightage Percentage	Total Marks	Tentative Dates	Course Outcome Mapping
Continuous Internal Assessment (CIA) Components*	Assignments	10	20	After the completion of each module	1,2,3,4

Version No:
Approval Date:

	Tests	10	30	After the completion of each module	1,2,3,4
	Mid semester Exam	10	50	As per University schedule	1,2,3
	CIA Marks	30	100		
ESE		70	100	As per University schedule	1,2,3,4

Module Sessions

Module 1: अव्ययीभावः

(16 hours)

- समर्थः पदविधिः इत्यारभ्य गिरेश्च सेनकस्य इति सूत्रं यावत्
- अभ्यासः

Reading:

- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (द्वितीयो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 1 - 273

Module 2: तत्पुरुषः

(21 hours)

- प्रथमादिविभक्त्यन्तानां तत्पुरुषसमासः
- कर्मधारयः, द्विगुः, उपपदसमासः, एकदेशिसमासः इत्यादयः तत्पुरुषभेदाः
- अभ्यासः

Reading:

- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (द्वितीयो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 1 - 273

Module 3: बहुव्रीहिः
(hours)

(16

- द्वितीयाद्यर्थेषु बहुव्रीहिः
- पुंवद्भावः एवं तन्निषेधसूत्राणि, समासान्तकार्याणि
- अभ्यासः

Reading:

- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (द्वितीयो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 1 - 273

Module 4: द्वन्द्वः, एकशेषः एवं सर्वसमासशेषश्च

(16 hours)

- चार्थाः तत्र द्वन्द्वश्च
- द्वन्द्वैकवद्भावः
- एकशेषः
- सर्वसमासशेषप्रकरणम्
- अभ्यासः

Reading:

- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (द्वितीयो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 1 - 273

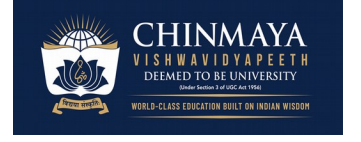
Module 5: समासान्तप्रकरणम् अलुक्समासप्रकरणं समासाश्रयविधिप्रकरणं च

(21 hours)

- समासान्ते प्रत्ययाः आदेशाः च
- पञ्चम्यादीनां विभक्तीनाम् समासे लुगभावः
- ह्रस्वविधिः, ह्रदादय आदेशाः, समासे षत्वम्, समासे णत्वम्, सुडागमः इत्यादयः

Reading:

Version No:
Approval Date:

- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (द्वितीयो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 1 - 273